

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P1575

[Total No. of Pages : 4

[4951]-102

**B.Ed. (General)**

**EDUCATION**

**Psychology of the Learner and Learning**

*Time : 3 Hours]*

*[Max. Marks : 80*

*Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Essay type questions carry 12 marks and answers of the same are expected in 300 to 350 words.*
- 4) *Short answer questions which carry 5 marks are to be written in 140 to 160 words.*
- 5) *Student will not be provided any supplement answer sheet.*

**Q1)** What is growth and development? Write the differences between growth and development. Give suitable examples to explain the relation between the development and learning in students. **[12]**

OR

What is heredity? Explain the importance of social heredity in the development of the learners. Write the effect of environment in the teaching learning process by giving suitable examples.

**Q2)** Write the meaning and concept of 'Multiculturalism'. What differences arise in students due to multiculturalism. Explain the role of a teacher in a multicultural classroom. **[12]**

OR

Explain the concept and importance of inclusive education. How will you identify hearing unpaired children in the classroom? As a teacher how will you assist such children in the learning process.

**P.T.O.**

**Q3)** Explain Thorndike's learning theory by 'Trial & Error'. Write Thorndike's laws of learning. How will you apply these laws in your classroom teaching? [12]

OR

What is learning? Explain the concept and types of transfer of learning. Write the educational implication for transfer of learning.

**Q4)** What is meant by memory? Give the various factors that effect memorising and explain any three. Explain as a teacher, how will you improve the memory of students using different techniques. [12]

OR

What is meant by concept formation. Explain the types and steps of concept formation with examples. As a teacher what measures will you take to build proper concepts in the classroom.

**Q5)** What is group dynamics. As a teacher what measures would you suggest to make classroom interaction effective. [12]

OR

What is defence mechanism? Explain various defence mechanisms. How are defence mechanism useful in the adjustment process? Explain.

**Q6)** Answer the following (Any Four) : [20]

- a) What are the characteristics of emotional development in adolescent stage?
- b) What are the various types of learning styles.
- c) What are the principles of Brain-based learning.
- d) Explain Paivio's Dual coding Theory.
- e) Give the steps in problem solving.
- f) Explain the role of the teacher in the prevention of child abuse.



Total No. of Questions : 6]

P1575

[4951]-102

B.Ed. (General)

EDUCATION

Psychology of the Learner and Learning

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
  - 2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
  - 3) 12 गुणांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा 300 ते 350 शब्द आहे.
  - 4) 5 गुणांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा 140 ते 160 शब्द आहे.
  - 5) कोणत्याही परिस्थितीत पुरवणी दिली जाणार नाही.

---

प्रश्न 1) वाढ आणि विकास म्हणजे काय ते सांगून त्यातील फरक लिहा. विद्यार्थ्यांचे अध्ययन व विकास यातील संबंध योग्य उदाहरणांच्या आधारे स्पष्ट करा. [12]

किंवा

अनुवंश म्हणजे काय ? सामाजिक अनुवंशाचे अध्ययनकर्त्यांच्या विकासातील महत्त्व स्पष्ट करा. अध्ययन अध्यापन प्रक्रियेवर परिस्थितीचा होणारा परिणाम सोदाहरण लिहा.

प्रश्न 2) 'बहुविध संस्कृती' अर्थ व संकल्पना लिहा. बहुविध संस्कृतीमुळे विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण होणारे भेद विशद करा. बहुविध संस्कृती वर्गातील शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा. [12]

किंवा

सामवेशक शिक्षणाची संकल्पना व महत्त्व स्पष्ट करा. वर्गातील कर्णबधीर विद्यार्थ्यांना कसे ओळखाल ? शिक्षक म्हणून या विद्यार्थ्यांना अध्ययन प्रक्रियेत कशी मदत कराल ?

प्रश्न 3) थॉर्नडाईकची अध्ययन विषयक प्रयत्न प्रमाद उपपत्ती विशद करून थॉर्नडाईकचे अध्ययन विषयक नियम लिहा या नियमांचा वर्गअध्यापना कसा उपयोग कराल ते सोदाहरण स्पष्ट करा. [12]

किंवा

अध्ययन म्हणजे काय ? अध्ययनसंक्रमणाची संकल्पना व प्रकार स्पष्ट करा. अध्ययन संक्रमणाचे शैक्षणिक महत्त्व लिहा.

प्रश्न 4) स्मरण म्हणजे काय ? स्मरण प्रक्रियेवर परिणाम करणारे कोणतेही तीन घटक स्पष्ट करून विद्यार्थ्यांचे स्मरण सुधारण्यासाठी शिक्षक म्हणून विविध तंत्राचा उपयोग कसा कराल ते सोदाहरण लिहा. [12]

किंवा

संबोध निर्मिती म्हणजे काय ? संबोध निर्मितीचे प्रकार व पायऱ्या सोदाहरण स्पष्ट करा. शिक्षक म्हणून विद्यार्थ्यांमध्ये योग्य संकल्पना निर्मितीसाठी कोणत्या उपाययोजना राबवाल ?

प्रश्न 5) समूह गतिशीलता म्हणजे काय ? वर्गसमूहात होणाऱ्या आंतरक्रिया अधिक परिणामकारक होण्यासाठी शिक्षक म्हणून तुम्ही कोणते प्रयत्न कराल ते सोदाहरण स्पष्ट करा. [12]

किंवा

संरक्षण यंत्रणा म्हणजे काय ? विविध संरक्षण यंत्रणा स्पष्ट करा. समायोजन प्रक्रियेत व्यक्तिला संरक्षण यंत्रणा कितपत उपयोगी पडतात ते स्पष्ट करा.

प्रश्न 6) पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) कुमारावस्थेतील भावनिक विकासाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) अध्ययनशैलीचे प्रकार सोदाहरण लिहा.
- क) मेंदूआधारित अध्ययनाची तत्त्वे लिहा.
- ड) पॉव्हिओ (Paivio) यांची Dual coding उपपत्ती स्पष्ट करा.
- इ) समस्या विमोचनाचे टप्पे सोदाहरण लिहा.
- फ) बालकाचे शोषण रोखण्यासाठी शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.

